

انواع املاء و شیوه‌های آموزش آن

۱. املاء به صورت گروهی:

الف (دانش‌آموزان به گروه‌های چند نفره تقسیم شوند و از هر گروه خواسته شود متنی املائی آماده کنند. از متن هر گروه قسمت‌هایی را انتخاب کرده، به صورت یک متن پیوسته دیکته شود تا بچه‌ها بنویسند. امتیاز حاصل نیز برای افراد گروه در نظر گرفته شود.

ب (دانش‌آموزان به گروه‌های دو یا سه نفره تقسیم می‌شوند و متن املا توسط یکی از آنان نوشته می‌شود و تمام اعضای گروه در نوشتن صحیح کلمات همکاری می‌نمایند، امتیاز نویسنده‌ی املاء برای همه‌ی گروه منظور می‌گردد. در این تمرین پیشنهاد می‌شود نویسنده‌ی متن املاء دانش‌آموز ضعیف هر گروه باشد و بین دو دانش‌آموز دیگر قرار گیرد تا در وی اعتماد به نفس کافی به وجود آید.

۲. املاي خطاب‌ای:

فراگیران در گروه به یکدیگر املاء می‌گویند یا به اولیاء، خواهر و برادر در منزل املاء گفته می‌شود و تصحیح توسط گوینده صورت می‌گیرد. در این نوع املاء تثبیت یادگیری املائی و صحیح نوشتن واژه‌ها مد نظر است و باعث تقویت خواندن در دانش‌آموز هم می‌شود.

۳. آموزش املاء هنگام تدریس متن کتاب فارسی:

بعد از تدریس، کلمات مشکل‌دار املائی را روی تابلوی کلاس می‌نویسیم و از دانش‌آموزان می‌خواهیم به صورت شفاهی برای آن کلمات هم‌خانواده، مترادف، متضاد و ... بگویند و یا جمله‌سازی نمایند، در صورت درست بودن موارد آن‌ها را تشویق کنید.

۴. کامل کردن جمله برای تقویت املاء:

چند جمله روی تابلوی کلاس نوشته می‌شود به طوری که جای یک کلمه در جمله خالی باشد سپس تعدادی کارت کلمات که شامل خود کلمه، معنی کلمه، مخالف و هم‌خانواده‌ی همان واژه روی آن نوشته شده است را در اختیار گروه‌ها قرار می‌دهیم تا با توجه به جمله واژه‌ی مناسب را از بین کارت‌ها پیدا کند و در جای خالی قرار دهد در این فعالیت از کسانی که در نوشتن این کلمات اشکال دارند استفاده شود و در پایان به گروه‌ها امتیاز داده شود.

۵. بازی املائی (نصف دیگر کجاست):

این فعالیت به صورت فردی یا گروهی انجام می گیرد. معلم جمله ای را انتخاب می کند و آن را کلمه به کلمه روی کارت می نویسد و بین گروه ها تقسیم می کند سپس جمله را روی تابلو می نویسد و از هر گروه می خواهد کارت مربوط به جمله را روی تابلو نصب کند هر گروهی که سریع تر انجام دهد برنده می شود.

۶. مسابقه ی املاء روی تابلو:

معلم کلمه یا جمله ی کوتاه را بیان می کند هر گروهی که زودتر آن را روی تابلو یا دفتر بنویسد امتیاز می گیرد.

۷. املا ی مشارکتی:

الف (دانش آموزان به گروه های دو یا سه نفره تقسیم می شوند. آن ها باید یک دفتر داشته باشند و یک خط یک خط متنی را که معلم می گوید بنویسند امتیاز حاصل به گروه تعلق می گیرد (اگر روی ورقه بنویسند می توانند در پوشه ی گروهی قرار دهند).

ب (دانش آموزان در گروه های سه نفره تقسیم می شوند و سپس یک نفر گوینده می شود دانش آموز دیگر هم به عنوان نویسنده و یکی دیگر هم به عنوان ناظر انتخاب می شود که در ضمن نوشتن ناظر به نویسنده کمک می کند.

۸. املا ی سنتی:

املاء به صورت خطابه ای به دانش آموزان گفته می شود و تصحیح توسط معلم یا دانش آموزان صورت می گیرد.

۹. تهیه ی متن از غلط های املائی دانش آموزان:

هر ماه یک بار از میان کلماتی که دانش آموزان در متون املائی در طول یک ماه غلط داشته اند می توان متن املائی جدیدی فراهم کرد و به کلمات درست آن نمره اختصاص داد.

۱۰. املا ی تصویری:

از دانش آموزان خواسته شود تصویر درس را به صورت گروهی تهیه کنند و کلمات مهم همان درس را به صورت پراکنده در اطراف تصویر بنویسند به طوری که از دور خوانده شود بعد تصویر را روی تابلو چسبانده و به طور تصادفی از دانش آموزان خواسته شود تا کلمات را بخوانند و در دفتر بنویسند.

۱۱. بازی با کلمات:

کلمات جدید درس روی مقوایی نوشته شود و در طرف دیگر مقوا کلمات هم‌معنی، مخالف یا هم‌خانواده درج شود از این کارت‌ها برای بازی‌های گروهی یا فردی، تقویت سرعت خواندن در کلمات، کامل کردن جمله، ساختن جمله، شمردن کلمه در جمله و تمرین و تکرار کلمه استفاده می‌شود.

۱۲. استفاده از بریده‌های روزنامه:

هر گروهی چند ورق روزنامه یا مجله را با خود به کلاس بیاورند سپس از آن‌ها خواسته شود تا کلمات جدید درس را پیدا کنند و یا با قیچی آن را ببرند و در دفتر بچسبانند و جملات جدید بسازند. هر گروهی که جملات طولانی‌تر بسازد امتیاز بیش‌تری خواهد گرفت.

۱۳. ساختن متن با کلمات مشخص:

معلم چند کلمه می‌گوید یا روی تابلو می‌نویسد و از دانش‌آموزان می‌خواهد به‌صورت فردی یا گروهی، متن املاء بسازند و در زمانی دیگر از همان متن به یکدیگر املاء بگویند.

۱۴. املاي بدون نقطه:

متنی که از قبل آماده‌شده به تعداد گروه‌ها کپی گرفته شود به‌طوری‌که در آن متن نقطه‌های موجود در کلمات حذف شوند سپس از دانش‌آموزان خواسته شود تا متن را نقطه‌گذاری کنند.

۱۵. املاي تلفیقي:

گفتن املاي تلفیقي از کلمات مهم تمام مواد درسی به‌صورت یک داستان کوتاه که از قبل تعیین‌شده باشد به‌طوری‌که در بچه‌ها ایجاد رغبت و علاقه کرده تا فراگیران ضمن نوشتن املاء علاقه‌مند به جملات بعدی شوند.

۱۶. املاي جمله نویسی:

معلم بیست کلمه از متن درس را انتخاب کرده روی تابلو می‌نویسد و از بچه‌ها می‌خواهد با هر کدام یک جمله بنویسند بعد از تصحیح املاء با انتخاب معلم چند نفر جملات خود را برای دیگران می‌خوانند.

۱۷. پیدا کردن کلمات پنهان:

آموزگار چند حرف را بنویسد و زیر چند کتاب پنهان کند و از بچه‌ها بخواهد تا آن‌ها را پیدا کنند و در دفتر بنویسند.

۱۸. املاء به صورت نقاشی:

در زنگ نقاشی در دفتر نقاشی یا املاء یک نقاشی بکشند بعد در زنگ املاء روی نقاشی کلمات مربوط به تصویر را می‌نویسند یا در کنار نقاشی املاء بنویسند.

۱۹. خواندن املاء به صورت گروهی:

هریک از دانش‌آموزان جمله‌ای را از متن برای کل کلاس می‌خواند و همگی از آن املاء می‌نویسند.

۲۰. املاي حفظی:

معلم متنی را در اختیار بچه‌ها قرار می‌دهد بعد در زنگ املا از آن‌ها می‌خواهد هر چه به یاد دارند بنویسند.

۲۱. املاء از طریق تجزیه‌ی کلمات:

چند جمله به دانش‌آموزان داده می‌شود و در پایین صفحه جدولی رسم گردد تا آن‌ها کلماتی را که در آن دچار اشکال هستند به صورت حرف به حرف در جدول بنویسند.

۲۲. املاي کامل کردنی:

الف (متنی آماده شود و جلوی کلمات کلیدی فضایی خالی قرار گیرد سپس از بچه‌ها خواسته شود تا هم‌معنی یا هم‌خانواده‌ی آن کلمات را بنویسد.

ب (معلم می‌تواند کلمات تازه و سخت را از متن املاء حذف کرده و پس از گفتن املاء کلمات حذف‌شده را روی تابلو بنویسد و از بچه‌ها بخواهد تا کلمات را با خودکار قرمز یا مداد قرمز در جای مناسب خود قرار دهند.

پ (به تعداد دانش‌آموزان متنی را کپی کنید به‌طوری‌که چند کلمه که دارای ارزش املايي است به صورت جای خالی در متن قرار گیرد آنگاه معلم متن اصلی را بخواند و از بچه‌ها بخواهد تا جاهای خالی را پر کنند.

ت (بیست کلمه انتخاب شود به صورت نامنظم در بالای صفحه نوشته شود بعد متن املاء را پایین آن نوشته و جای این بیست کلمه خالی گذاشته شود. بعد متن املاء به وسیله‌ی معلم خوانده می‌شود

پس از تلفظ کلمه‌ی موردنظر، معلم به دانش‌آموزان توصیه می‌کند کلمه‌ی موردنظر را از کلمات بالای صفحه پیدا کنند و در جای خالی بنویسند.

۲۳. املای آهنگین:

بعضی از جملات را با صدای افراد مختلف از نظر ریتم و آهنگ بیان و تکرار کرده تا نوشتن املاء برای آن‌ها دل‌چسب شود.

۲۴. املای آبی:

در ظرفی پر از آب از دانش‌آموزان خواسته شود تا با انگشت کلماتی را که دیکته می‌کنید بنویسند.

۲۵. کامل کردن املاء با کمک حافظه:

املایی به صورت متن تهیه گردد و حدود بیست کلمه که ارزش املایی دارند به صورت جای خالی در متن در نظر گرفته شود بعد بچه‌ها با کمک دانش خودشان کلمات را جایگزین کنند.

۲۶. املای ذهنی:

متن املاء بین گروه‌ها توزیع شود بعد از چند دقیقه مطالعه، جمع‌آوری گردد بعد از آن‌ها خواسته شود تا کلمات را که در ذهنشان باقی مانده است روی دفتر بنویسند.

۲۷. نوشتن املاء به وسیله‌ی آب:

یک ظرف خالی مایع ظرف‌شویی یا بطری نوشابه پر از آب شود و از بچه‌ها خواسته شود در حیاط مدرسه یا منزل به وسیله‌ی آب بر روی زمین بنویسند.

۲۸. املای پرده‌ای:

بین تابلوی کلاس و دانش‌آموزان پرده‌ای نصب شود معلم از روی متن می‌خواند بچه‌ها روی تابلو می‌نویسند در پایان پرده را کنار زده دانش‌آموزان املای خودشان را به کمک معلم از روی تابلو تصحیح کنند.

۲۹. املای یادسپاری:

املای حفظی در ماه‌های آخر سال توصیه می‌شود، در این زمان دانش‌آموزان از لحاظ قدرت تفکر و یادسپاری مطالب توانمندتر شده‌اند و می‌توانند مطالب فراوانی را در حافظه‌ی خود نگه‌دارند. از آن‌ها خواسته شود متن درس را بدون نگاه کردن به کتاب دقیقاً مثل آن بنویسند و بعد از روی کتاب املای خود را تصحیح کنند.

۳۰. املاي سنباده‌اي:

از بچه‌ها خواسته شود کلمه‌ی مورد نظر را با شیء زبری مانند سنباده یا موکت درست کنند و با انگشتان دست آن را لمس کنند.

۳۱. کامل کردن متن:

معلم از روی متن املاء می‌گوید اما کلماتی را که ارزش املايي دارند را نمی‌گوید تا بچه‌ها با توجه به متن خوانده‌شده‌ی درس و با تکیه بر حافظه آن‌ها را بنویسند.

۳۲. املاء نویسی به کمک فرمانده:

به هر دانش‌آموز ده کلمه داده شود و آموزگار در حیات مدرسه به‌عنوان فرمانده کلمه‌ای را بلند بگوید تا بچه‌ها از بین کلمات خودشان آن کلمه را پیدا کنند و به فرمانده تحویل دهند.

۳۳. نوشتن املاء به کمک آینه:

آموزگار متنی را به‌صورت برعکس آماده کرده و به بچه‌ها می‌دهد تا آن‌ها به کمک آینه کلمه را پیدا کنند و شکل صحیح آن را بنویسند.

۳۴. املاي گروهی روی تابلوی کلاس:

یک گروه چهار نفره را پای تابلو آورده و بنا به انتخاب خودشان چشمان یکی از فراگیران را بسته سپس متنی توسط یکی از اعضای گروه خوانده می‌شود. آن فرد با چشم‌بسته بر روی تابلوی کلاس می‌نویسد و دیگر اعضای گروه جهت نوشتن حروف و نقطه و دیگر علائم نگارشی او را راهنمایی می‌کنند.

۳۵. املاي خوشه‌اي:

معلم یک کلمه بگوید و از دانش‌آموزان بخواهد تا با شنیدن این کلمه هر واژه یا عبارتی را که به ذهنشان می‌رسد بنویسند.

۳۶. املاي شمردنی:

متن املاء روی تابلو نوشته شود و به‌صورت شمرده شمرده خوانده شود سپس تابلو پاک شود و املاء گفته شود.

۳۷. املاي رونويسی:

کلماتی از متن روی تابلو نوشته شود و به بچه‌ها یادآوری گردد هنگام نوشتن املاء در صورت برخورد و به یاد نیاموردن آن‌ها به این کلمات نگاه کنند و شکل صحیح آن را بنویسند.

۳۸. طبقه‌بندی کلمات:

از بچه‌ها خواسته شود تا کلماتی را پیدا کنند که حروف معینی داشته باشند مثلاً کلماتی که علامت تشدید دارند.

۳۹. املاء به صورت قصه:

قصه‌ای خوانده شود تا آن‌ها با دقت گوش کنند سپس هر چه از قصه فهمیدند را روی کاغذ بنویسند.

۴۰. املاء به صورت بازی:

در موزاییک‌های کلاس یا حیاط مدرس جدول حروف الفباء با گچ کشیده شود بعد کلماتی را که از قبل نوشته و درون پاکت قرار داده‌ایم بین بچه‌ها توزیع شود بعد آموزگار کلمات داخل پاکت را می‌خواند و دانش‌آموز با پریدن روی حروفی که در خانه‌های جدول است کلمه را به معلم نشان می‌دهد مثلاً کلمه‌ی قصه که دانش‌آموز باید روی خانه‌های (ق - ص - ه) بپرد و آن کلمه را مشخص کند.

۴۱. املاي بی صدا:

این املاء می‌تواند بر تقویت هوش دیداری و فضایی دانش‌آموزان بیفزاید. بچه‌ها باید ابتدا خوب به لب‌ها و حرکات صورت نگاه کنند بعد کلمه یا جمله‌ی مناسب را بنویسند و برای فضا نویسی هم معلم کلمه را در فضا بنویسد تا دانش‌آموز با نگاه به دست معلم کلمه را تشخیص دهد.

۴۲. نوشتن املاء با استفاده از خمیربازی:

بچه‌ها کلمات جدید را که هم‌صدا یا به شکل‌های مختلفی نوشته می‌شوند و یا ارزش املايی دارند را با خمیربازی می‌سازند و آن را در ورقه یا دفتر می‌چسبانند و یا با قرار دادن کلمات کنار هم جمله می‌سازند.

۴۳. املاء با قوطی کبریت:

روی هریک از شش طرف قوطی کبریت کلماتی نوشته می‌شود سپس به هر گروه دسته‌ای از قوطی‌ها را داده تا با هر دسته از کلمات یک جمله ساخته شود بعد با ارتباط دادن جملات یک متن به دست بیاید.

۴۴. املاي دیواری:

در قسمتی از دیوار کلاس تابلویی برای کلماتی که ارزش املايي بسیاری دارند درست شود تا یک هفته هم روی دیوار قرار بگیرد تا جلوی دید بچه‌ها قرار داشته باشد تا این کلمات به حافظه‌ی آن‌ها برود.

۴۵. املاي کاردستی:

در زنگ هنر کلمات مشکل را با نخ و سوزن روی پارچه با رنگ‌های متفاوت بدوزند.

۴۶. املاي زنجیره‌ای:

معلم جمله‌ای را می‌گوید و از بچه‌ها می‌خواهد که با آخرین حرف از جمله‌ی مورد نظر جمله‌ی جدیدی بنویسند.

۴۷. املاي جدولی:

جدولی در اندازه‌ی بزرگ از کلماتی مهم به صورت تکراری نوشته شود مثلاً کلمه‌ی معذرت سه بار نوشته شود البته این کلمات به صورت پراکنده نوشته شود وقتی معلم متن املاء را می‌خواند هرگاه به کلمه‌ی مورد نظر می‌رسد توجه بچه‌ها به جدول نصب شده در کلاس جلب می‌شود و اظهار می‌دارند که این کلمه دو بار یا سه بار در جدول تکرار شده است.

۴۸. املاي صوتی:

معلم متنی را روی نوار کاست یا سی دی با صدای رسا ضبط نماید برای تقویت شنوایی بچه‌ها آن را در کلاس پخش کند تا بچه‌ها از آن صدا املاء بنویسند.

۴۹. املاي خانوادگی:

این املاء در منزل انجام می‌شود، برای درگیر کردن اولیاء با وضعیت تحصیلی فرزندشان می‌توان املايي را طراحی نمود که بچه‌ها به کمک اولیاء در خانه انجام دهند این کار باعث آگاهی اولیاء از وضعیت املاي فرزندانشان شده و در یاری‌رساندن به آن‌ها مثرثمر است.

۵۰. املاي مشترك:

متن املاء توسط دانش آموز و يکي از افراد خانواده به صورت مشترک نوشته شود و به عبارت ديگر اعضاي خانواده به يکديگر املاء مي گويند.

۵۱. املاي سنگي:

با کمک سنگ هاي ريز و درشت که از قبل شسته و تميز شده است براي نوشتن کلمات تازه و حتي نوشتن املاء توسط بچه ها استفاده مي شود.

۵۲. نوشتن املاي رنگي:

در هر جمله يک کلمه مشخص شود که صدای خاص يا نشانه ي جديدي داشته باشد مثلاً: «ع» از بچه ها خواسته مي شود تا وقتي به اين نشانه رسيدند آن را با رنگ ديگري بنويسند براي تنوع مي توان از چند رنگ استفاده کرد يعني هر بار که به نشانه رسيد رنگ را عوض کند.

۵۳. مرتب کردن متن درس:

يک متن از کتاب را درهم ريخته و از بچه ها خواسته شود تا آن را مرتب کنند و در دفتر بنويسند.

ویراستار: حسن قادري، آموزگار پایه ی دوم ابتدایی، دبستان شاهد شهید حقوردی بابایی، استان آذربایجان غربی، شهرستان نقده.